

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. ΣΑΚΟΡΡΑΦΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
Τ. ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΓΕΝ. ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Π. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΔΗΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑΙ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑΙ
ΑΡΧΑΙ

ΤΥΠΟΙΣ : ΕΜΜ. ΣΤ. ΠΕΤΡΑΚΗ
ΧΑΝΙΑ - 1957

Ε.Υ.Δ της Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρέπει να πιστεύσωμεν, μετὰ τὴν ἀποκρυπτογράφησιν τῶν πινακίδων τῆς Κνωσοῦ, ὡς ἰσχυρίζονται τινες, ὅτι ὁ Αἰγαῖος πολιτισμὸς ἦτο Ἀχαιῶν, αὐτόχρημα Ἑλληνικὸς. Ὁλόκληρος δὲ ἡ Μεσόγειος κατὰ ἐπίκαιρα αὐτῆς σημεῖα ἀπὸ τῆς Κύπρου μέχρι Κορσικῆς κατείχετο ὑπὸ τοῦ παντοπύρου αὐτοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἐπιμήκη πλοῖα ἐξήρχοντο ἀπὸ τῆς Ἡρακλείους στήλας καὶ τὰ στενὰ τοῦ Πηλουσίου διεξέχοντα πλουσιώτατον ἐμπόριον εἰς τὰς χώρας τοῦ βορρᾶ καὶ νότου ὡς ἀπέδειξαν τὰ ἐκεῖ εὑρεθέντα ἔργα τῆς Μινωϊκῆς τέχνης.

Πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὡς ἀπέδειξαν αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ καὶ τὰ λεπτότατα ἀριστουργήματα τῆς Αἰγαίας τέχνης ἐν γένει ὅτι δὲν ἐπίστρεψεν καθόλου τῆς ἀληθείας ὅσα μὲ ποιητικὴν ἐλευθερίαν καὶ ὡς ἀπήχησις τοῦ παρελθόντος ἀναφέρονται εἰς τὸν Ὅμηρον· περὶ ὑπάρξεως ἰσχυροῦ τινος θαλασσοῦ κράτους μετὰ πλουσιωτάτων καὶ πολλῶν πόλεων, περὶ συγκεντρώσεως ἐκεῖ πολλῶν καὶ μὲ ποικίλας γλώσσας Ἑλληνικῶν κυρίως φύλων, περὶ τῆς ἀναπτύξεως ἐκεῖ ὠραίων τεχνῶν καὶ τῆς ἐκεῖθεν, ἀπὸ τὴν Κνωσὸν συγκεκριμένως, μεταδόσεως τῆς θρησκείας τοῦ Ἀπόλλωνος.

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἀπωτάτη ἀπήχησις παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ κλέους ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θουκυδίδης μετὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

Τὰ δὲ εἰς τὸν Κριτίαν κυρίως ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀναφερόμενα περὶ ὑπάρξεως μεγάλου τινος θαλασσοῦ πολιτισμοῦ, τὰ περὶ Ἀτλαντίδος καὶ τοῦ ἀρίστου αὐτῆς διοικητικοῦ συστήματος ὑπ' αὐτοῦ ἀναγραφόμενα, ἀσχέτως τοῦ ἀληθοῦς ἢ μὴ τῆς ὑπάρξεως καταποντισθείσης ἡπείρου, εἶναι καθ' ἡμᾶς ἀπήχησις λαμπροῦ Μεσογειακοῦ Πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποῦ ἀναπτύσσεται τὸ τέλειον διοικητικὸν σύστημα εἰς τὴν Πολιτείαν.

Ὁ Πολιτισμὸς οὗτος εἰς τὰς ἀδράς αὐτοῦ γραμμάς ἀποτελεῖ τὴν πρώτην γενικὴν ἐκδήλωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος καὶ Πολιτισμοῦ. Τότε τὰ Φρυγοπελασγικὰ στοιχεῖα μετὰ τῶν βραδύτερον κατελήθοντων κατὰ τὸν 16ον π. Χ. αἰῶνα Ἀχαιῶν, ἐπιβληθέντα ἐπὶ τῶν μὴ Φρυγοπελασγικῶν νοτίων μεσογειακῶν φύλων, ἐδημιούργησαν τὸν Ἀχαιῶν ἢ Ἑλληνικὸν πρῶτον Πολιτισμόν, ὅστις βραδύτερον ἀπωθήθη πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τοῦ «κερδαλεόφρονος» Φοίνικας. Ἐγκατασταθεὶς εἰς Ἀργολικὸν μὲ κέντρον τὰς «πολυχρύσους» Μυκήνας καὶ ὑπὸ ἀριστοκρατικὸν Πόλιτευμα ἰδρύει νέαν μεγάλην καὶ προχθεῖσαν εἰς πολιτισμὸν θαλασσοπύρον συμπολιτείαν, ἢ ὁποῖα ἐπὶ σειρὰν πολλῶν ἐ-

των παλαίει και διεκδικεί την κυριαρχίαν του τότε γνωστού κόσμου από τους συγγενείς της Φρυγοπελασγούς της Μ. 'Ασίας.

Τότε με βάσιν τον 'Αχαϊκόν Πολιτισμόν εις διάστημα δλίγων αίωνων δημιουργείται νέος πνευματικός και καλλιτεχνικός κόσμος, οστις χρησιμεύει ως βάση του κυρίως έλληνικού. Ούτω ή παρ' 'Ομήρω έσχηματισμένη οίκογένεια, της οποίας προΐσταται ο άνήρ, ή δέ γυνή ασχολείται εις τὰ του οίκου και την ανατροφήν των τέκνων της, υπήρξεν ή βάση της έλληνικής οίκογενείας. Ομοίως ή παρ' αὐτῷ Φρυγοπελασγική θρησκεία, κράμα άνιμισμοῦ ή άθανασίας και φετιχισμού ή κυριαρχίας μιᾶς φυσικής δυνάμεως, ήτις κατοικεί και κατευθύνει την ύλην, υπήρξεν ὡσαύτως ή βάση της έλληνικής θρησκείας, ή οποία ως βλέπομεν περιείχεν ὅλα τὰ πρὸς έρευναν και έπιλογήν μονοθεϊστικά πολυθεϊστικά στοιχεία ὡς και τὰ της άθανασίας, τὰ ὅποια υπήρξαν ή άφορμή της μετὰ ταῦτα φιλοσοφικής έρεύνης. Τὰ δέ παρ' 'Ομήρω αναφερόμενα κλασσικά παραδείγματα συζυγικής πίστεως, ειλικρινείας παρρησίας, ὑποδειγματικῆς φιλίας και αὐτοθυσίας αποτελοῦν τὰ θεμέλια της έλληνικής ήθικῆς. Η δέ παρ' αὐτῷ καλλιτεχνική διάθεσις οὗσα Αἰγαία κληρονομία, υπήρξε πηγή και άφειτηρία της έλληνικής αἰσθητικῆς μετὰ τῶν διαφόρων εἰδῶν της έλληνικῆς λογοτεχνίας, τὰ ὅποια άνευρίσκονται εις πλήρη σχεδόν άνάπτυξιν εις τὰ 'Ομηρικά έπη από του ρητορικοῦ λόγου, λυρικής ποιήσεως και του δράματος. Τὰ δέ ἐξ άναγραφῶν ή και άπροσπασμάτων γνωστά και μεγίστης εκτάσεως έπικά τότε προϊόντα ὡς 'Ιλίου Πέροις, Μικρά 'Ιλιάς, Νόστοι, Τηλεγόνια, Κύπρια 'Επη, Θηβαίς και πλήθος 'Ομηρικῶν Ὑμνων, μαρτυροῦν μεγίστην μεθομηρικῆν άκμήν, την ὁποίαν έρχεται νά έπιστέψη ή καλλιτεχνική σάτυρα του 'Αρχιλόχου κατὰ τὰ τέλη του 7ου π. Χ. αἰῶνος.

* * *

"Οτε, ὡς πράττει και ο 'Ησίοδος, εγκαταλείπεται ή 'Ομηρικῆ αἰσιοδοξία και καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς προσγείωσιν της έλληνικῆς κοινωνίας εις την σκληρὰν πραγματικότητα. Ούτω εις τὸ «'Εργα και 'Ημέρι» καθιγιαίξεται ή εργασία, έξυψοῦνται οἱ ήθικοὶ θεσμοί, οἱ ὅποιοι προστατεύουν την δικαιοσύνην και επιβάλλουν την εργασίαν, από την ὁποίαν προέρχεται ή πρόοδος. Εἰς δέ την Θεογονίαν τίθεται τέρμα εις την θρησκευτικῆν άναρχίαν. Διότι δια του 'Ελληνοσ τούτου Μωησεῶς σχηματίζεται ένιατον σύνολον ἐκ Φρυγοπελασγικῶν και δημοτικῶν παραδόσεων εις τὰς ὁποίας κυριαρχοῦν ή ἐκ του χάους δημιουργία, ή ἐκ γῆς και ὕδατος δημιουργία ὑπὸ του 'Ηφαίστου της γυναικός, πηγῆς της ανθρωπίνης δυστυχίας ὡς ή Εὔα, ο κατακλυσμός του Δευκαλίωνος, ή άρπαγή του Ηυρὸς ὑπὸ του Προμηθέως μετ' άλλων δευτερευούσης φύσεως μύθων. 'Ο θετικώτερος τῶρα κοινωνικός βίος άπαιτεῖ έπιστημονικῆν άγωγήν. 'Ο 'Ησίοδος δίδει συνταγὰς άγωγῆς εις τὸ άπολεσθὲν αὐτοῦ έργον «'Υποθήκαι του Χείρωνος», εις τὸ ὅποιον περιέχεται ή άγωγή του σοφοῦ Θεσσαλοῦ πρὸς τὸν νεαρὸν 'Αχιλλέα και ήτο τὸ μοναδικόν παιδαγωγικόν έγκόλπιον της έλληνικῆς άρχαιότητος. Παραλλήλως ο βίος γίνεται κατὰ τὰ τέλη του 7ου αἰῶ-

νος π. Χ. κοινωνικώτερος, πνευματικώτερος. Ἡ δὲ περιφρονομένη ἄλλοτε γυνὴ ἐκθειάζεται ἤδη. Διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς δὲ γίνεται σκευὸς θείας ἐκλογῆς, μήτηρ θείων προσωπικοτήτων, ὡς ἡ Ἀλκμήνη, ἡ Κόρωνις, ἡ Ἀντιόπη, αἵτινες πρὸς ἄλλονται εἰς τὰς ἑλληνίδας ὡς παράδειγμα μιμήσεως.

* * *

Τώρα τὰ ἄλλοτε αὐτοσχέδια γαμήλια, ἐπιθαλάμια καὶ πολλὰ θρηνητικά ἄσματα, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ 755 π. χ., γίνονται τοῦ συρμῦ. Διὰ τὰ ἱκανοποιήσουν δὲ μετὰ τὴν ὥραιαν τῶν μουσικῆν καὶ νέαν τῶν πλοκῆν τὰς ἀξιώσεις μιᾶς ἐξελιγμένης κοινωνίας, χρησιμεύουν ὡς μετάβασις εἰς τὴν λυρικήν ποίησιν κατ' Ἀριστοτέλην. Παράλληλως τότε τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα μετὰ πολλὰς πολιτικὰς ἀνωμαλίας ἀπὸ τοῦ 10ου αἰῶνος π. Χ. κατορθοῖ νὰ ἐπιβάλη τὴν λαϊκὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῶν ἀριστοκρατικῶν πολιτευμάτων. Μετὰ τὴν λαϊκὴν ταύτην κυριαρχίαν παραλλήλως πρὸς τοὺς θεσπιζομένους λαϊκοὺς θεσμοὺς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἀποκτᾷ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ ἐπιδίδει, ὡς ὠριμώτερον πνευματικῶς καὶ ὕλικῶς, ἀπερίσπαστον εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, εἰς φιλοσοφικὰς νατουραλιστικὰς ἐρεῦνας, ἀποδίδον τὴν αἰτίαν τῆς δημιουργίας ἄλλοτε εἰς τὸν ἀέρα, ἄλλοτε εἰς τὸ πῦρ, ἄλλοτε εἰς τὴν συνεχῆ ῥοὴν τῆς ὕλης καὶ τελικῶς εἰς τὸν Νουόν, οὐσίαν ξένην πρὸς τὴν ὕλην. Εὐρισκόμεθα εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα μετὰ περιπετειώδεις ταλαιπωρίας ἀταβιστικῶς πῶς ἐπανευρίσκει καὶ ἐρμηνεύει ἀπὸ τὴν Αἰγαίαν τοῦ κληρονομίαν τὰ παρ' αὐτῇ μονοθεϊστικὰ καὶ φυσιοκρατικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐνοποιεῖ καὶ σχηματίζει κατὰ τὸ ἐνδόν, μίαν κυριαρχοῦσαν καὶ διευθύνουσαν παγκόσμιον δύναμιν, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ πάροδον χρόνου προσθέτει τὸν Νουόν, εἰς τὸν ὁποῖον δίδει τὴν αὐθεντίαν τῆς κυριαρχίας ὡς εἶδομεν.

Ἡ τότε ἐμφανισθεῖσα σχολὴ τοῦ Πυθαγόρου κατέληξε νὰ υποστηρίξῃ ὅτι εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχει ἀρμονία καὶ τάξις, προῖδον μαθηματικῆς ἀνάγκης, ἡ ὁποία ὡς ἐκδήλωσις δικαίου, ἀνταντακλάται εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὸν ὁποῖον δεσπόζει οὕτω ἡ ἀρχὴ «ἀπεινον τὸ κρείσσον ἀρχεῖν καὶ τὸ ἥττον ἐπεσθαι», θεωρία ἡ ὁποία ἰσχύει καὶ διὰ τὴν διοίκησιν τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία διὰ τὰ εὐτυχῆ πρέπει νὰ διοικῆται ἀπὸ τὸ «ἐν παντὶ ἄριστον» τὸν Νουόν, ἐνισχυμένον πάντοτε ἀπὸ τὴν γνῶσιν, τὴν ἐπιστήμην. Τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα τώρα ἀνδρωθέν καὶ ἐκπροσωπούμενον ἀπὸ τοὺς κορυφαίους λυρικοὺς ἢ γνωμικοὺς ποιητὰς Σόλωνα, Θεόγνιν, Μίμνερμον, Φωκυλίδην καὶ Τυρταίον δίδει εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον ἠθικὰς, πολιτικὰς συμβουλάς διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ κοινωνικὴ ἐξυγίανσις, ἡ εὐδαιμονία καὶ πρόοδος.

Ἡ παρουσιασθεῖσα εἰς τὰς Ἰωνικὰς καὶ Δωρικὰς Μικρασιατικὰς πόλεις φιλοσοφικὴ διάθεσις μεταφέρεται καὶ ἐγκαθίσταται ὀριστικῶς ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ πέμπτου αἰῶνος εἰς τὰς δημοκρατικὰς Ἀθήνας. Διότι τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, τὸ λεπτὸν καὶ εὐαίσθητον Ἰωνικὸν πνεῦμα, ὁ ἀφθονὸς καὶ μυθώδης πλοῦτος, ὁ συσσωρευθεὶς μετὰ ταῦτα ἐκεῖ διὰ τοῦ ἐμπορίου, τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν πολλῶν συμμα-

χικῶν εἰσφορῶν, κατέστησαν τὴν πόλιν τοῦ Κέκροπος κατάλληλον καὶ ἀσφαλὲς κέντρον διὰ πάσης φύσεως πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀναζητήσεως. Τότε καὶ αὐτὰ τὰ συμπόσια μετετράπησαν εἰς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἐστιάζσεις, εἰς τὰ ὅποια ἐνηλάσσετο ἡ ὠραία ἐλεγεία ἢ ὅποια ἀπώλεσε τὸν θρηνώδη τῆς χαρακτήρα καὶ μουσικὴ πρὸς τὰς ὕψηλοτέρας καὶ λεπτοτέρας φιλοσοφικῆς ἐρεύνας, τὰς ὅποιας ἔκαμνον συμπόται ἀπλῶς εὐδιάθετοι καὶ ὄχι μεθύοντες.

Τώρα ἡ νατουραλιστικὴ ἔρευνα ἐγκαταλείπεται ὡς μὴ ἱκανοποιούσα τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἀπὸ τὰ συμπεράσματά της, τὸ ὁποῖον ἐνισχυμένον ἀπὸ τὴν δημοκρατικὴν ἐπαγωγικὴν διαλεκτικὴν, τὴν λογικὴν ἐπιστήμην, ἐγκαταλείπει τὸν κοσμογονικὸν ἔλεγχον καὶ προσγειούμενον διὰ τῶν σοφιστῶν ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξετάσῃ ζητήματα μόνον σχετιζόμενα μὲ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς εὐτυχίας καὶ δυστυχίας της. Ἀλλὰ καὶ τότε τὸ ἀνοικονόμητον ἐλληνικὸν πνεῦμα δὲν ἠρέμησεν. Διότι οἱ ἀναφερθέντες σοφοὶ ἢ σοφισταί, δίδοντες μεγίστην προσοχὴν εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν αἰσθήσεων καὶ ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἡρακλείτου «τὰ πάντα ρεῖ» ὑπεστήριζον ἀφ' ἑνὸς ὅτι τίποτε δὲν παραμένει εἰς τὸν κόσμον ἀμετάβλητον καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι ὅλα ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀντίληψιν ἢ τὴν δόξαν ἐκάστου καὶ διὰ τοῦτο ἡ γνῶσις ἀφ' ἐκάστου πράγματος ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἀντιλήψεως ἐκάστου, ὅστις τοιοῦτοτρόπως γίνεται δι' ὅλα ὅσα βλέπει καὶ γνωρίζει καὶ τῶν ἢ μέτρον κατὰ τὸν Πρωταγόραν, ὅποτε ὁμοίως, ἀφ' ὅσον καταργεῖται τὸ γενικὸν μέτρον τῆς κρίσεως, δὲν ὑπάρχουν γενικαὶ ἀλήθειαι καὶ λογικὴ καὶ ὁ σοφὸς ἐξισοῦται πρὸς τὸν ἀμαθῆ ἢ ἀνόητον καὶ ὁ ἠθικὸς πρὸς τὸν ἀνήθικον. Τότε «ὁ κρείσσων λόγος» ἢ ἀλήθεια γίνεται «ἡττων λόγος» ψεῦδος καὶ ἡ διέπουσα τὴν κοινωνίαν ἠθικὴ καταπίπτει. Διότι αὕτη ἀφ' ἑνὸς μεταβάλλεται ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἡρακλείτου καὶ ἀφ' ἑτέρου παρουσιάζεται καλὴ ἢ κακὴ ἀναλόγως τῆς ἰδιαιτέρας μας ἀντιλήψεως.

Σπουδαῖον εἶναι ὅτι τώρα γίνεται ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς διαχωρισμὸν τῶν ἐπιστημῶν. Καὶ οἱ σοφοὶ ἢ σοφισταί τώρα ὑποβάλλονται εἰς ἰδιαιτέρας ἐπιστημονικῆς ἐπιδόσεις, βασιζόμενοι κυρίως εἰς τὴν δόξαν. Οὕτω ἡ Ἐπιστήμη τοῦ Δικαίου, τὸ ὁποῖον «συνέχει τὰς Πόλεις» ὡς καὶ ἡ Λογικὴ ὀφείλουν τὴν πατρότητά των εἰς τοὺς ἀδικηθέντας καὶ παραγνωρισθέντας αὐτοὺς σοφοὺς. Εὕρισκόμεθα εἰς τοὺς μετὰ τὰ Περσικὰ χρόνους. Αἱ συνθήκαι ἤλλαξαν. Ὁ κόσμος ὑποφέρει. Θέλει βελτίωσιν. Διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ αἷτια τῆς δυστυχίας ἀνατρέχει εἰς τὰς πηγὰς καὶ εὕρισκει ὅτι δίκαιον εἶναι αὕτη ἡ νοσοῦσα κοινωνία, ζητοῦσα καὶ εὕρισκousa τὴν θεραπείαν της ἐκ τῆς ἰδίας πάλιν. Κατ' αὐτοὺς οἱ νόμοι εἶναι δημιούργημα ὑποκειμενικὸν καὶ μάλιστα ὁμάδος ἀνθρώπων ἀδυνάτων καὶ πολλῶν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ὑποστηρίξωσι τὰ συμφέροντά των ἀπὸ τὴν ἀπληστίαν τῶν ἄλλων ἢ ἀπὸ ἀνθρώπους ἰσχυροὺς μὲν ἀλλὰ μὴ ἔχοντας ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ ἀνθρώπινα, διότι «τὰ πάντα ρεῖ» καὶ διὰ τοῦτο παρίστατο ἀνάγκη περιφρουρήσεως τῶν ἀπειλουμένων συμφερόντων των ἐν καιρῷ ἀδυναμίας διὰ τῆς θεσπίσεως νόμων. Οἱ νό-

μοι επομένως είναι από της απόψεως ταύτης δημιουργήμα επιτηδείων και υπερασπισται του συμφέροντος αὐτῶν, τὸ ὅποιον ἐκλήθησαν νὰ καθαγιάσουν οἱ ἐπὶ τούτῳ δημιουργηθέντες θεοί, παρουσιασθέντες ὡς ἐπόπται ἰδιοτελῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, τὰς ὁποίας εἰ νεμεθέται Μίνως, Λυκοῦργος καὶ ἄλλοι κατ' ἐντολὴν δῆθεν αὐτῶν κατεσκεύασαν. Ἄλλοῦτω ἢ ὑπαρξίς τοῦ θεοῦ καὶ τὰ παλαιὰ θέσμια τίθενται εἰς νέαν δοκιμασίαν, δυνάμενα νὰ ἀνανεωθοῦν ἢ ἀκυρωθοῦν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον.

Παραλλήλως τότε μετὰ τῆς διαλεκτικῆς διδάσκεται καὶ ἀναπτύσσεται ἡ ρητορικὴ, ἡ ὁποία, ὡς τέχνη πειθοῦς, ἀπέβλεπε νὰ πείσῃ τὸ ἀκροατήριον ὅχι τόσοσὸν περὶ τοῦ δικαίου ἢ τῆς ἀληθείας μιᾶς οἰαομένης ἀπόψεως ὅσον διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν μεγαλυτέραν ἀξίαν καὶ χρησιμότητα μιᾶς γνώμης ἀπὸ τὴν ἄλλην. Τώρα ὁ Ἀθηναῖος γίνεται κοσμοπολίτης καὶ ἐρευνητής, δυνάμενος νὰ διαθέτῃ πολὺ χρόνον διὰ τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐρευναν, διότι ἄλλοι ἐργάζονται δι' αὐτόν. Τώρα ἡ εὐτελής ἀττικὴ γῆ μετὰ τοῦ σκληροῦ μαρμάρου τίθενται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὄραίου καὶ ἡ Πόλις τῆς Παλλάδος μετ' εὐτελείας φιλοσοφεί καὶ ὅστις δὲν εἶδε αὐτὴν εἶναι κατὰ Δικαίαρχον «στέλεχος» κούτσουρα. Τότε ὁμως, παρὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὄλων τῶν εἰδῶν τοῦ λόγου καὶ τῶν ἐπιστημῶν, δημιουργεῖται, βοηθοῦντος καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἔκλυσις, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἐπήλθε τὸ παλαιὸν συντηρητικὸν πνεῦμα διὰ τοῦ Σωκράτους. Οὗτος, καίτοι εἶχε πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τοὺς σοφιστάς, διότι μετεχειρίζετο τὴν ἐπαγωγικὴν διαλεκτικὴν, ὁμως παρεδέχετο τὴν ὑπαρξίν γενικῆς τινος ἀληθείας ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξεπήγαζον αἱ μερικώτεροι ἀλήθειαι, αἱ ὁποῖαι ἴσχυον εἰς πάντα χρόνον καὶ περίπτωσιν ἤρκει μόνον αἱ ἀλήθειαι αὗται νὰ ἀπεδεικνύοντο ἀπὸ τὴν συζήτησιν ἀκριβεῖς. Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν συζήτησιν, εἶναι τελεία γνώσις καὶ επομένως ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἐπειδὴ φέρει ἡμᾶς εἰς ἀρίστην κατάστασιν, εἶναι ἀρετὴ. Διὰ τοῦτο ἡ ἀρετὴ ὡς γνώσις εἶναι διδακτὴ. Ἐπειδὴ δὲ πᾶν ὅ,τι πράττεται κατ' ἀρετὴν, αὐτὸ πράττεται κατόπιν λογικῆς καὶ εἶναι ἠθικῶς καλὸν καὶ επομένως ἀγαθόν, διὰ τοῦτο καὶ ὠφέλιμον. Τὸ ἀγαθὸν επομένως συμπίπτει μὲ τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ τὸ κακὸν μὲ τὸ βλαβερόν. Οὐδεὶς επομένως γνωρίζων τὴν φύσιν τοῦ κακοῦ θὰ ἐπραττε τοῦτο διότι καὶ αὐτόν θὰ ἐβλαπτεν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀρθὴ πρᾶξις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὀρθὴν γνώσιν, τὴν ἀρετὴν, ἡ ὁποία συμπίπτει πρὸς τὴν σοφίαν εἰς τῆς ὁποίας γνωρίζομεν ὅσα πρέπει ὡς κοινωνία καὶ ἄτομα νὰ γνωρίσωμεν διὰ νὰ εὐτυχήσωμεν, διὰ τοῦτο ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ γνώσις, ἡ ἀρετὴ. Καὶ αἱ ὠργανωμένοι Πολιτεῖαι πρέπει νὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἀριστον πνευματικὸν περιβάλλον διὰ νὰ καταστῶσιν οἱ πολῖται α) σοφοὶ ἢ σώφρονες ἔχοντες δηλαδὴ τὸ «γνώθι σαυτὸν» διὰ νὰ γνωρίσωσι δι' αὐτοῦ ἑαυτοῦς καὶ τοὺς ἄλλους διὰ νὰ γίνουσι β) δίκαιοι γνωρίζοντες δηλαδὴ ποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἢ ἐναντι τῶν ἄλλων πολιτῶν συμπεριφορὰ των γ) εὐσεβεῖς γνωρίζοντες ὅποια πρέπει νὰ εἶναι ἢ πρὸς τὸ θεῖον στάσις των καὶ δ) ἀνδρεῖσι γνωρίζοντες τὰ εἰς πάντα χρόνον, τόπον καὶ περίπτωσιν τρομερὰ ἢ μὴ

διὰ τὰ κανονίζουσαν τὴν στάσιν των ἐναντι μιᾶς πραγματικῆς καὶ ὀχι νομιζομένης τρομερᾶς καταστάσεως. Ὡς βλέπομεν διὰ τῆς ἀναζητήσεως ταύτης ἐζητεῖτο ἡ ἀνεύρεσις τοῦ κοινωνικοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον συνίστα τὴν κοινωνικὴν εὐτυχίαν. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἀνεκαλύπτετο διὰ τῆς γνώσεως διὰ τοῦτο τὸ κοινωνικὸν ἀγαθὸν ἦτο γνώσις. Καὶ οἱ γνωρίζοντες ἦσαν ἀγαθοί. «Οὐδεὶς δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ κακὸς ἀλλὰ δι' ἁμαθίαν», τὴν ὁποίαν πρέπει ἡ Πολιτεία νὰ καταπολεμήσῃ διὰ τὴν εὐτυχίαν.

* *

Ἄλλ' ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ Ἑλληνικὸν Πνεῦμα ἤχθη διὰ τοῦ Σωκράτους εἰς τοιαῦτα συμπεράσματα περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀγαθοῦ, ἦτο ἐπόμενον οἱ ὁπαδοὶ του νὰ γίνουσι μετὰ τὸν θάνατόν του κήρυκες τῆς λογικῆς καὶ ἠθικῆς του, ἀναδειχθέντες βαθεῖς κοινωνιολόγοι, ὡς α') οἱ περὶ τὸν Σωκρατικὸν Ἀντισθένην γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυνικοί, οἱ ὁποῖοι ἀναζητοῦντες τὸ κοινωνικὸν ἀγαθὸν εὗρον ὅτι τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀπόσεισιν παντὸς κοινωνικοῦ θάρους καὶ εἰς τὴν διόρθωσιν ὅλων τῶν κακῶς ἐχόντων 1) εἰς τὴν Ὀρησκείαν 2) τὴν Πολιτείαν 3) τὴν οἰκογένειαν καὶ 4) εἰς τὴν κτήσιν, κηρυσσόμενοι κατὰ τῶν παλαιῶν ἀξιών, ζητοῦντες ὡς ἄλλοι κομμουνιστὰὶ τὴν κατάργησιν τοῦ τότε κοινωνικοῦ συστήματος ὡς ἀχρήστου καὶ λέγοντες: «Μήπως παντοῦ δὲν ὑπάρχει Πατρίς. Γῆ, οὐρανὸς καὶ ὕδωρ; Ἢ φιλοσοφήσωμεν μέχρις οὗτου οἱ στρατηγαὶ γίνωσιν ὀνηλάται;». β) Ἐνῶ ἄλλοι τῶν ὁπαδῶν τοῦ ἐκλείψαντος σοφοῦ, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἀρίστιππον Κυρηναῖκοι, ἐραστοὶ τῶν ὑλικῶν ἀπολαύσεων ὑπεστήριζον ὅτι τὸ κοινωνικὸν ἀγαθὸν καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ εὐτυχία δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀδύνατον ἀλλωστε κατάργησιν τῶν ἀναγκῶν ἀλλ' εἰς τὴν λογικὴν καὶ μεμετρημένην χρῆσιν αὐτῶν. Διότι ὁ ἄνθρωπος ὡς κοινωνικὸν ὄν πρέπει νὰ πράττῃ τὸ κοινωνικῶς πρέπον ὡς τὸ μόνον λογικόν, χρησιμοποιῶν τὸ «μηδὲν ἄγαν» ὡς ὁδηγὸν εἰς τὰς πράξεις του. γ) Ὁ δὲ Σωκρατικὸς Εὐκλείδης, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰς μαθητικὰς του θεωρίας, συνταυτίζων τὴν μαθητικὴν του μονάδα πρὸς τὴν τῶν Ἑλεατῶν κατέληξεν διὰ τοῦ μαθητοῦ του Στίλπωνος νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι τότε αἱ Κοινωνίαι θὰ εὐτυχήσουν ὅταν, ὡς ὑπεστήριζον καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, αἱ Πολιτεῖαι διοικῶνται κατ' ἀντιγραφὴν τῆς διοικήσεως τοῦ Κόσμου ὑπὸ τοῦ Νοῦ. Καὶ 4) Οἱ δὲ περὶ τὸν ἐπίσης Σωκρατικὸν Μενέδημον καθαρῶς κοινωνιολόγοι ὑπεστήριζον ὅτι τὸ κοινωνικὸν ἀγαθὸν δὲν εὐρίσκεται εἰς «τὸ πάντων ἐπιτυχάνειν» διότι αὐτὸ κατανατᾷ ἀδικίαν ἀλλ' εἰς «τὸ ἐπίστασθαι διώκειν τὰ θύοντα» διότι αὐτὰ καὶ μόνον ἀρκοῦν διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ ἀποχὴν μας ἀπὸ τὴν ἀδικίαν.

Ὡς γνωστὸν ὁ Ἡσίοδος μετὰ τῶν Κυκλικῶν ποιητῶν μετέφερον εἰκόνας εὐνομίας ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπῆλθεν τὸ Δίκαιον ὡς ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἀρμονικὴν κοινωνικὴν μας ζωὴν. Ὁ Τυρταῖος ἐξῆρε τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας εἰς τὴν Σπάρτην ὡς πηγὴν δικαίου. Ὁ δὲ Σόλων ἐδημιούργησε τὴν ὠραιότεραν αἰτιολογίαν τοῦ Δικαίου χαρακτηρίσας αὐτὸ ὡς ἀνθρώπινον κατασκευάσμα. Οἱ σοφισταὶ ὡς εἶπομεν, ἐγένοντο οἱ δῆμι-

ουργοί της επιστήμης του Δικαίου. Ἐπί δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πλάτωνος πλείστοι πολιτικοὶ καὶ φιλόσοφοι διέκριναν τὰ αἷτια τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς κακοδαιμονίας καὶ ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσουν τὰ κακῶς ἔχοντα διὰ τῆς συντάξεως συνταγμάτων «ἐκ τῶν ἀναγκαίων» κατ' Ἀριστοτέλην, ἅτινα ἐπεδίωκον τὴν εὐτυχίαν α) διὰ τῆς ἴσης κατανομῆς τῆς περιουσίας· β) τοῦ σχηματισμοῦ οἰκογενειῶν μετρίας ἰδιοκτησίας· γ) τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως τῆς χώρας· δ) τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος πρὸς ἀποφυγὴν ἐσωτερικῶν ἀναστατώσεων «νεωτερισμῶν»· ε) τῆς ὁπακοῆς πάντων, ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων εἰς τοὺς νόμους καὶ στ) διὰ τῆς καθιερώσεως ἐνιαίας καὶ ὁμοιομορφοῦ Παιδείας. Πράγματι ἡ διαίρεσις τῶν πολιτῶν εἰς τρεῖς τάξεις ὑπὸ τοῦ Πολεοδόμου Ἰπποδάμου, α) εἰς γεωργούς, β) εἰς τεχνίτας καὶ γ) εἰς προπολεμοῦντας ἢ κατανομή ὑπ' αὐτοῦ τῆς γῆς α) εἰς δημοσίαν, β) ἱερὰν καὶ γ) ἰδιωτικὴν ἢ ἀνάθεσις τοῦ δικαστικοῦ ἔργου εἰς αἰρετοὺς δικαστάς· ἢ σύνταξις ὑπὸ πολλῶν Πυθαγορείων καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐκ Τάραντος Ἀρχύτη συνταγμάτων εἰς διαφύρους πόλεις ἔδωκαν σὺν τοῖς ἄλλοις εἰς τὸν Πλάτωνα τὸ σχεδιάγραμμα τῆς Πολιτείας του. Οὗτος πράγματι χάρις καὶ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν συμβολὴν τῶν σοφιστῶν κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι διὰ νὰ εὐτυχήσῃ μία Πολιτεία πρέπει νὰ κτισθῆσιν οἱ πολῖται κατ' ἀρχὴν ἐναρέτους καὶ θετικῶς δημιουργικῶς μονάδας ἐπὶ τῇ θύσει τῆς γνώσεως καὶ τοῦ ἔθους ἢ τῆς ἀσκήσεως. Τὰ σημεῖα ταῦτα μετὰ τῆς ἐξ ὑγιῶν γονέων γεννήσεως τῶν τέκνων ὑπῆρξαν τὰ βάρη τῆς Πολιτείας ἢ ἀγωγῆς του, διὰ τῆς ὁποίας ἐζητεῖται νὰ ἐκμηδενίσῃ ἢ ἐξαφανίσῃ τὰ αἷτια τῆς δυστυχίας ἢ ὁποῖα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐμάστιζε τὴν ἀνθρωπότητα, ζητῶν τὴν δημιουργίαν ἀγαθῶν χαρακτήρων, τὴν σύσφυξιν τῆς Πολιτείας εἰς οἰκογένειαν καὶ τὴν μετατροπὴν τῶν πολιτῶν εἰς ἀδελφοὺς.

Σωκρατικὸς ἀλλὰ καὶ Πυθαγόρειος ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς εὐρυθμίας κατὰ τὸ δόγμα «ἄμεινον τὸ κρέσσον ἀρχεν καὶ τὸ ἥττον ἐπεσθαι» ἐπισκεφθεὶς τὴν Αἴγυπτον, Κυρηναϊκὴν Ἰσωσ καὶ τὴν Συρίαν, πρὸς μείνας καὶ σπουδάζων ἐπὶ σειρὰν πολλῶν ἐτῶν ἐκεῖ ἐπιστήμας καὶ κοινωνικὰ συστήματα, μεταβὰς εἰς τὰς σπουδαιοτέρας Ἑλληνικὰς Πολιτείας τῆς Κάτω Ἰταλίας συνέταξεν ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας τὴν Πολιτείαν του ὡς ἀποκρυστάλλωμα τῶν ἐρευνῶν του καὶ τῆς ὠριμωτάτης ἀλλὰ πάντοτε ποιητικῆς του κρίσεως.

Εἰς τὴν Πολιτείαν του, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναζητεῖται διὰ ποίων παιδαγωγικῶν μέσων εἰς πολίτης θὰ γίνῃ τέλειος εἰς μίαν τελείαν ἢ δικαίαν Πολιτείαν, ἢ ὁποῖα ἐν τῇ δικαιοσύνῃ τῆς καὶ διὰ τῆς δικαιοσύνης μόνον θὰ εὐτυχήσῃ, εἰσηγέεται τὴν κατάργησιν τῆς α) ἐγγείου κτήσεως καὶ τὴν ἀνάθεσιν τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς εἰς χειρῶνακτας ἐπὶ τῇ θύσει τῆς ἀρχῆς «ἕκαστος τὰ αὐτοῦ πράττειν.» β) τὴν κατάργησιν τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν μετατροπὴν τῆς Πολιτείας εἰς μίαν ἀδι-ἀσπαστον οἰκογένειαν. γ) τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Παλαιᾶς θρησκείας ὑπὸ ὀρθολογικῆς τοιαύτης. δ) τὴν ἀνάθεσιν τῆς διοικήσεως τῆς Πολιτείας εἰς ἐπὶ τούτῳ ἐκπαιδευμένην τάξιν πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐξελέγοντο ἀπὸ τῆς παιδικῆς τῶν ἡλικίας ἀπὸ τοὺς μάλιστα εὐφυεῖς καὶ

ἀνιδιοτελείς καὶ ἠθικοῦς νέους καὶ στ) τὴν ἀνάθεσιν τῆς ὑπερασπίσεως τῆς χώρας εἰς εἰδικῶς προπαρασκευαζομένην τάξιν πολιτῶν στρατιωτικῶν.

Ὁ Πλάτων ἐπειδὴ παρετήρησεν ὅτι ἡ πολιτικὴ εὐνομία στηρίζεται εἰς τὴν γνῶσιν καὶ εἰς τὴν ἐκ τῆς γνώσεως ἐνέργειαν τῶν πολιτῶν διότι «παρὰ τὴν γνῶσιν εἶναι καὶ τὴν πράξιν» ὡς ἐτονίσθη καὶ ἐπειδὴ ἡ γνῶσις ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἰδίων μας ἰκανοτήτων καὶ μειονεκτημάτων «τὸ γνῶθι σὺτόν» εἶναι σωφροσύνη, ἡ ὁποία ὑπαγορεύει εἰς ἡμᾶς τὸ «ἕκαστος τὰ αὐτοῦ πράττειν», ὁπότε ἡ Πολιτεία εὐτυχεῖ, διὰ τοῦτο οὗτος κηρύττεται ὑπὲρ τῆς κυριαρχίας τῆς σωφροσύνης ὡς μοναδικὸν μέσον πολιτικῆς εὐδαιμονίας. Διότι ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι «θὰ ἔπραττον τὰ αὐτῶν καὶ τόσα μόνον ὅσα θὰ ἐγώριζον, τὰ δὲ ἀγνωσόμενα θὰ ἀνέθετον εἰς τοὺς γνωρίζοντας, εἰς τοὺς εἰδικούς, οἱ ὅποιοι θὰ ἐπετύγγανον εἰς τὸ ἔσθον των. Καὶ οὕτω ἡ Πολιτεία θὰ ἠτύχει

Ἄλλ' ἕκαστος πράττων τὰ ἴδια δὲν θὰ ἠδίκηει κανένα· καὶ οὕτω ἡ Πολιτεία θὰ ἦτο δικαία καὶ οἱ πολῖται μὴ εἰσερχόμενοι εἰς ἀλλότρια δὲν θὰ ἔπραττον κακὸν «δὲν θὰ ἐκακοῦργουν» καὶ θὰ ἦσαν δίκαιοι. Διότι τὸ μὲν ἀλλοτριπραγεῖν εἶναι ἀδικία, τὸ δὲ πολυπραγμονεῖν ἀνοησία καὶ μόνον τὸ σωφρονεῖν ὁδηγεῖ εἰς τὸ «ἕκαστος τὸ αὐτοῦ πράττειν» ἢ τὸ ὀρθῶς πράττειν, τὸ ὁποῖον συμπίπτει πρὸς τὴν δικαιοσύνην,

Παράλληλως ἐπειδὴ διεκρίνεν ὅτι ὁ πολίτης δὲν ἔπρεπε νὰ ἀνήκη εἰς ἐχυρὸν, ἀλλ' εἰς τὴν ὀλότητα, τὴν Πολιτείαν καὶ ἔπρεπεν ὡς ἐλέχθη συμφῶνως πρὸς τὰς κλίσεις του νὰ μορφωθῇ διὰ νὰ κρίνη ὀρθῶς· καὶ συνολικῶς ἡ Πολιτεία εἰς πᾶν ζήτημα νὰ βουλευέται ὀρθῶς διὰ τοῦτο ἡ ὀρθὴ κρίσις, ἡ εὐβουλία, πρέπει νὰ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἰθυνοῦσης τάξεως ἰδίᾳ, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐνεργῇ ἐλαυνομένη μόνον ἀπὸ τὸ λαϊκόν, τὸ γενικὸν συμφέρον. Διὰ τοῦτο ἡ πολιτικὴ σοφία, ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη πρέπει νὰ καλύπτῃ τὴν Πολιτείαν, τὴν ζωὴν τῆς, ἡ ὁποία διευθυνομένη ἀπὸ σοφοῦς καὶ ἠθικοῦς πολιτικοῦς θὰ εἶναι πράγματι σοφὴ καὶ ἠθικὴ. Ἐπιπροσθέτως λαμβάνουσα πρόνοιαν διὰ τὴν ἀμυιάν τῆς πρέπει χάρις εἰς τὴν εἰδικὴν μόρφωσιν μιᾶς τάξεως πολιτῶν ἡ Πολιτεία νὰ εἶναι ἀνδρεία.

Πᾶσα ἐπεμμένως Πολιτεία πρέπει διὰ νὰ γίνῃ εὐτυχὴς νὰ εἶναι: σοφὴ, σώφρων, δικαία καὶ ἀνδρεία. Διότι οὕτω ἡ Πολιτεία καθίσταται αὐτάρκης.

Διὰ τὴν ἠθικὴν δὲ ταύτην αὐτάρκειαν, ἐγγυωμένην καὶ ὀλικὴν τοιαύτην, αἱ Πολιτεῖαι ἐργαζόμεναι, δημιουργοῦν τὴν ἠθικὴν τελείωσιν τῆς ὀλότητος εἰς τρόπον, ὥστε ἡ Πολιτικὴ νὰ κατανατᾷ κατ' Ἀριστοτέλην Ἠθικὴν, πρὸς τὴν ὁποίαν οἱ πολιτικοὶ πρέπει νὰ εἶναι αἰωνίως προσηλωμένοι διὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸ ἱερόν των ὑποῦργημα.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄.

1. Γενική μορφή, αίτια και στοιχεία δημιουργίας τῆς κοινότητος.

Ὁ Πλάτων ζητεῖ τὴν πραγματοποίησιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ τελειοτέρου Πολιτεύματος με ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν εὐδαιμονίαν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀτόμου, τὴν γνῶσιν.

Ὁ θεῖος φιλόσοφος, Πυθαγόρειος, καὶ κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Πυθαγόρου, συνέλαβε τὴν εἰκόνα τῆς τελειοτέρας Πολιτείας, ὡς διέκρινεν αὐτὴν εἰς τὸν Κόσμον τῶν Ἰδεῶν του,¹ τῆς ὁποίας ἀσθενῆ καὶ ἐφθαρμένα ἀντίγραφα ἦσαν αἱ σύγχρονοὶ τοῦ Πολιτεῖαι.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐπιχειρεῖ νὰ σκιαγραφήσῃ ταύτην προσπαθεῖ συγχρόνως νὰ διαγράψῃ καὶ καθορίσῃ ἴδιον παιδαγωγικὸν σύστημα.

Δι' αὐτοῦ ἐπιδιώκει νὰ τελειοποιήσῃ τοὺς μέλλοντας πολίτας διὰ νὰ καταστῶσιν οὗτοι ἄξια μέλη καὶ συντελεσταὶ τῆς κρατικῆς εὐδαιμονίας.

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται διατι ἡ Πλατωνικὴ Πολιτεία μεταχειρίζεται τὴν ἀγωγήν καὶ παιδείαν ὡς σωστικὰ διὰ τὴν πρόοδον τῶν πολιτῶν μέσα.

Ποία ὁμως ἦτο ἡ κεντρικὴ ἰδέα ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀφωρμῶντο ἡ Πλατωνικὴ ἀγωγή καὶ παιδεία ;

Ὁ Πλάτων ἀκολουθεῖ τὴν Σωκρατικὴν ἀρχήν: «Οὐδεὶς ἐκῶν ἀμαρτάνει»² καὶ ἀναπτύσσων αὐτὴν κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα. «Οὐδεὶς ἐκῶν κακὸς ἀλλὰ δι' ἀμαθίαν».³

Ἐπρεπε λοιπὸν, διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ ἄγνοια, ἡ ὁποία ἦτο καὶ ἡ μόνη αἰτία τῆς δυστυχίας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ Πολιτεία διὰ τῆς ἀγωγῆς νὰ προβῇ εἰς τὴν ἄρμονικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν τριῶν στοιχείων, τῆς ψυχῆς, δηλαδὴ τοῦ «λογιστιστικοῦ», τοῦ «θυμοειδοῦς» καὶ τοῦ «ἐπιθυμητικοῦ». Ἡ ἀνάπτυξις δὲ ἔπρεπε νὰ ἐγένετο κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὸ λογιστικὸν

1) Πλάτ. Τίμαιος 37, Πολιτ. Δ. 473. Φαῖδρ. 247.

2) Πλάτ. Εἰσαγ. εἰς Ἀριστοτέλους Πολιτικά σελ. 124. Θεοδωροπούλου Ἀθῆναι 1933.

3) Πλάτων Τίμαιος 86, Γοργ. 457. Πρωτ. 330, Νόμ. 689-690.

στοιχείον, νὰ κυριαρχήσῃ τῶν δύο ἄλλων, τοῦ θυμοειδοῦς καὶ ἐπιθυμητικοῦ, τῶν σωματικῶν δηλαδὴ ὀρμῶν καὶ ἀνοήτων ἐπιθυμιῶν.¹ Τότε θὰ ἐδέσποζεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀρετὴ τοῦ λογιστικοῦ, ἡ σοφία, θὰ περιήρχετο δὲ τότε οὗτος εἰς τὴν ἀρίστην, τὴν σύμφωνον πρὸς τὴν ἀρετὴν κατάστασιν.² Ἡ κυριαρχία αὕτη τοῦ πνεύματος εἶναι ἡ τελειότερα ἐκδήλωσις τῆς κατὰ θεὸν Πολιτείας τῆς δικαιοσύνης.³ Διότι τότε θὰ ἄρχῃ καὶ θὰ διευθύνῃ τὸσον τὸν ἄνθρωπον ὡς ἄτομον ὅσον καὶ τὴν Πολιτείαν ὡς σύνολον, ἡ σοφία, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐπιστήμης ἀλήθεια, αὐτὸς ὁ θεός, ὁ φορεὺς παντὸς ἀγαθοῦ.

Ἡ Πολιτεία διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῶν νόμων ἐπομένως καθιστῶσα, δι' ὧν ἄλλων μέσων αὕτη διαθέτει, τοὺς ἀνθρώπους γίνεται δημιουργὸς τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας. Διότι τότε ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ὁλότης θὰ παύσῃ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν εὐδαιμονίαν, «τὸ ἀγαθὸν ὃ πάντες βούλονται»,⁴ στηριζόμενοι εἰς ἀπλᾶς εἰκασίας, εἰς τὴν «δόξαν».⁵ Τότε ἐπομένως διὰ τῶν στοιχείων τῆς γνώσεως, τὰ ὅποια παρέχει ἡ ἀγωγή εἰς τοὺς τροφίμους τῆς, οἱ ἄνθρωποι παύουν νὰ εἶναι κακοὶ καὶ δημιουργοὶ τῆς ἰδίας των δυστυχίας ἐξ ἀμαθείας.

Ἡ κυριαρχία αὕτη τοῦ πνεύματος, τοῦ ὀρθοῦ λόγου τὸσον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἀποτελεῖ τὴν ὑγείαν, τὴν εὐεξίαν καὶ τὴν ψυχικὴν ὠραιότητα ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας καλεῖται νὰ ἀγωνισθῇ ἡ Πολιτεία, ἐπαναφέρουσα τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας εἰς τὴν ὁδὸν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξέπεσεν. Διότι ἡ ἀγωγή διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν γνώσιν, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Πλάτωνα, εἶναι ἀνάμνησις¹ πρέπει νὰ ἐπαναφέρῃ καὶ νὰ ἐπαναγάγῃ διὰ τῆς διδασκαλίας, τῆς παιδείας δηλαδὴ τὴν ψυχὴν διὰ μέσου ὄλων τῶν διαδρομῶν, τὰς ὁποίας ἀπετύπωσε καὶ ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκεφάλου τὸ θεῖον πνεῦμα, ὅτε ἐνεφυτεύθη εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ ζωὴ διὰ τῆς κοιτικῆσεως εἰς αὐτὸν τῆς ψυχῆς.

Τοιαῦται εἶναι αἱ περὶ νοήσεως ἀρχαὶ τοῦ φιλοσόφου, ὅσαι σχετίζονται πρὸς τὰς περὶ ἀγωγῆς καὶ παιδείας θεωρίας αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶναι μᾶλλον Πυθαγόρειοι παρά Δωρικαὶ ὡς κοινῶς πιστεύεται, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν δημιουργίαν εὐνομούμενης Πολιτείας. Πῶς ὁμως ἠννόει νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτὰς καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ ἄτομον ἐνάρετον πρωτίστως πολίτην καὶ κατόπιν θετικὴν καὶ παραγωγικὴν μονάδα, καταλαμβάνουσιν τὴν

¹) Πλάτ. Πολιτ. Δ. 439 καὶ ἐξῆς.

²) » » 444.

³) » » 441. 443.

⁴) » Γοργίας 467.

⁵) » Πολιτ. Ζ. 534.

⁶) » » Δ. 444. ἴδε ἐκ τῶν τοῦ Ἀρχύτα Ἠθικά V.

ἀρμόζουσαν πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῆς δυναμικότητα θέσιν εἰς τὴν Πολιτείαν ;

* * *

Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὸν μηχανισμόν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς Πλατωνικῆς Πολιτείας πρέπει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν Πλατωνικὴν αἰτιοκρατίαν.

Κατὰ τὸν φιλόσοφον ἡ «Χρηώ»,¹ ἡ ἀνάγκη δηλαδὴ τῆς ἀλληλοεξυπηρετήσεως τῶν ἀνθρώπων, ὑπῆρξε «τὸ Ποιητικὸν αἷτιον πάσης πόλεως». Ἐνῶ ἐγγύτερος ἢ ἀπώτερος σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως καὶ διατηρήσεως αὐτῆς, «τελικὸν δηλαδὴ αἷτιον πάσης πόλεως» εἶναι ἡ «πραγμάτωσις παντὸς ἀγαθοῦ» ἢ εὐδαιμονία,² τὸ «εὖ εἶναι», τὸ ὁποῖον ὁ Ἀριστοτέλης θεωρεῖ ὡς αἷτιον καὶ ὄχι ὡς σκοπὸν τῆς ἰδρύσεως τῶν κοινωνιῶν. Διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ λοιπὸν εἰς τὴν πόλιν ἡ ἐκ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας προερχομένη εὐδαιμονία ἔπρεπεν ἡ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς ἀρετὴ νὰ κάμῃ πρῶτον διαπίστωσιν τῆς πνευματικῆς δυναμικότητος καὶ ψυχικῶν χαρισμάτων τῶν παιδιῶν. Διότι «φύεται ἕκαστος οὐ πάνυ ὁμοῖος ἑκάστῳ ἀλλὰ διαφέρει τὴν φύσιν, ἄλλος ἐπ' ἄλλου ἔργου πρᾶξιν».³ Ἐκαστος δηλαδὴ δὲν γεννᾶται ὁμοῖος μὲ τὸν ἄλλον ἀλλὰ διαφορετικὸς κατὰ τὴν ἀτομικὴν του ἰδιοφυΐαν, διότι ἄλλος γεννᾶται κατάλληλος διὰ τὴν ἐκτέλεσιν διαφορετικοῦ ἔργου. Δεύτερον ἡ αὐτὴ κρατικὴ ἀρχὴ ἔπρεπε νὰ κάμῃ ἐπιλογὴν τῶν καλυτέρων ἐξ αὐτῶν. Τὰ καλύτερα αὐτὰ ἀπὸ πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἀπόψεως ἄρρενα καὶ θήλεα θὰ εἰσήγοντο, ὡς θὰ εἴπωμεν εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον. εἰς εἰδικάς, ἀνωτάτας καὶ πολιτικοῦ περιεχομένου σχολάς, ὑπὸ τῆς Πολιτείας διευθυνομένας, ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἐξήρχοντο, ἐφ' ὅσον θὰ ἐξηκολούθουν νὰ προσδεύουν, μὲ τὰ προσόντα τοῦ «Φύλακος» ἢ τῆς «Φύλακος», ἀπὸ τοὺς ἀρίστους τῶν ὁποίων μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 50οῦ ἔτους θὰ προήρχοντο οἱ ἄρχοντες τῆς Πολιτείας.⁴

Ἡ τάξις αὕτη τῶν Φυλάκων μετὰ τῶν ἐξ αὐτῶν προερχομένων ἀρχόντων, θὰ ἐφρόντιζεν «ὅπως μὴ ἡ πόλις φανήσεται μεγάλη μήτε μικρὰ ἀλλὰ τις ἱκανὴ καὶ μία.»⁵ Πῶς δηλαδὴ ἡ πόλις δὲν θὰ φαίνεται οὔτε μεγάλη οὔτε μικρὰ ἀλλὰ μία καὶ ἰσχυρὰ καὶ κατ' ἐπιστήμην βιώσα. Ἡ τάξις αὕτη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἐπιστημονικῶς πρὸς πολιτικὴν διακυβέρνησιν καταρτισθέντος πνεύματος, θὰ κατῴρθου, ἄρχουσα εἰς τὸ διηνεκές, νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν θείαν ἐπὶ τῆς γῆς δικαιοσύνην,⁶ ἐπι-

¹) Πλάτ. Πολιτ. Β. 368 καὶ ἐξῆς Φαίδ. 69 καὶ ἐξῆς.

²) » » 360 καὶ ἐξῆς.

³) » » Γ. 415.

⁴) » » Ζ 540.

⁵) » » Δ 422.

⁶) Αὐτόθι.

βαλομένη ἐπὶ τῶν δύο ἄλλων κατωτέρων τῆς πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς τάξεων, τῆς τῶν «ἐπικούρων», στρατιωτικῶν καὶ τῆς τῶν «γεωργῶν», ὡς ἀκριβῶς ἐπιβάλλεται τὸ λογιστικὸν ἐπὶ τοῦ θυμοειδοῦς καὶ ἐπιθυμητικοῦ τῆς ψυχῆς

Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν Πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος ὅλα κινοῦνται μὲ ἓνα μοναδικὸν σκοπὸν, τὴν ἐπικράτησιν τῆς εὐδαιμονίας, ἐκείνης ἣτις, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐπιστήμης, τῆς γνώσεως· καὶ ἐπειδὴ τὴν γνώσιν ταύτην ἐλάχιστοι κατέχουν καὶ ἐννοοῦν ἢ ἂν κατέχουν αὐτὴν ἐλάχιστοι συμμορφοῦνται πρὸς τὸ ὀρθὸν καὶ ἀλάνθαστόν τῆς πνεύμα, διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ περιφρουρήσῃ τὰς σωτηρίους τοῦ πολιτικῆς θεωρίας μὲ τὸν φωτοστέφανον καὶ τὴν αἴγλην τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως κατὰ τὸ σύστημα τῶν μεγάλων νομοθετῶν Μίνωος, Λυκούργου, Ζαρατούστρα καὶ Μωυσέως.

Καταφεύγει λοιπὸν εἰς τὸν μῦθον, εἰς τὸ «Φοινικὸν ψεῦδος.» Διότι θέλει πρῶτον νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὴν ψυχὴν, νὰ ὀμιλήσῃ εἰς τὸ αἶσθημα τοῦ Λαοῦ ὡς προφήτης καὶ κατόπιν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ὡς φιλόσοφος. Θέλει νὰ δημιουργήσῃ ἀρχικῶς κατὰ τρόπον δογματικόν, πίστιν καὶ ἦθος ἐκπορευόμενον ἀπὸ τὸν λαόν, προερχόμενον ἀπὸ τὴν συνήθειαν καὶ τὴν ἐπὶ εὐλημμένην, τὴν συχνὴν, ἔστω καὶ μηχανικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καλοῦ. Διότι «τὸ ἦθος παρὰ τὸ ἔθος»¹⁾ καὶ τὴν ἠθικὴν ἐθικὴν τις ἂν εἶποι οὐκ ἂν ἀμάρτοι.»²⁾

Ταῦτα λοιπὸν ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ Πλάτων συνίστα εἰς τοὺς νομοθέτας σύστασιν ὁμοίων, ὡς ἐκεῖνος ὑπεστήριζεν, Πολιτειῶν, αὐτοὶ μὲν νὰ καθορίζουν τὰς γενικὰς ἀρχὰς ἀπὸ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ διέπεται ἡ Πολιτεία, νὰ παραδίδωσιν ὁμῶς τὰς ἀρχὰς αὐτὰς εἰς τοὺς μυθοποιοὺς ποιητάς, οἵτινες θὰ παρουσιάζον ταύτας εἰς τὸν λαόν ὑπὸ μορφήν ἐμμέτρων καὶ ἐξ ἀποκαλύψεως προελθουσῶν «θειῶν ὑποθηκῶν.» Οὕτως αἱ πολιτικαὶ δοξασταὶ θὰ ἐπεβάλλοντο εἰς τὸν λαόν ὡς θεῖαι βουλαι καὶ θὰ ἐδιδάσκοντο ὡς πρῶτον καὶ κύριον ἐξ ἀποκαλύψεως μάθημα.

* *

Ἴδου λοιπὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ διάγραμμα τοῦ Πλατωνικοῦ Θρησκευτικοῦ Κώδικος.

Πάντες ὀφείλουν νὰ πιστεύσουν ὅτι ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἡ Μήτηρ Γαῖα ἀνεβίβασε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ φῶς.³⁾ Διὰ τοῦτο ἔχουν πάντες ἱερὸν καθῆκον τὴν μὲν Γῆν νὰ σέβωνται καὶ ὑπερασπίζονται ὡς μητέρα καὶ τροφόν, τοὺς δὲ συμπολίτας αὐτῶν νὰ ἀγαποῦν ὡς ἀδελφούς. Μολονότι δὲ πάντες

¹⁾ Πλάτ. Πολιτ. 414.

²⁾ » Νόμ. 808.

³⁾ » Νόμ. 808 c.

⁴⁾ Ὁ Πλάτων ὡς μεμυημένος εἰς τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια ὀμιλεῖ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μὲ τὴν λατρείαν τῆς Δήμητρος ἀποκρύφων δοξαστῶν.

είναι αδελφοί ὁμῶς δὲν ἔπεται ἐξ αὐτοῦ ὅτι εἶναι ἴσης ἀξίας καὶ χρησιμότητος. Διότι ὅσοι τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἄρχουν, ὁ Θεός, δημιουργῶν αὐτούς ἀνέμιξε μὲ τὸ σῶμά των χρυσόν καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ μεγάλης ἀξίας. Ὅσοι πάλιν ἐξ αὐτῶν εἶναι ἱκανοὶ διὰ τὰ στρατιωτικά ὁ Θεός ὅταν ἐδημιούργει αὐτούς ἀνέμιξε ἄργυρον ἐνῶ ἀνέμιξε σίδηρον καὶ χαλκόν ὅταν ἐδημιούργει τοὺς γεωργοὺς καὶ τεχνίτας.¹

Ἡ ἱερὰ αὕτη βίβλος τῆς Πλατωνικῆς Πολιτείας, θέλουσα νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῆς πίστεως τὴν ἐπιστήμην, ἐπὶ τῆς ὁποίας βασιζομένη ἡ Πολιτεία θὰ ἐξακολουθῇ ἐπ' ἄπειρον νὰ ἐπιχύνη ἐπὶ τῆς ὁλότητος τὴν ἀγαθοποιὸν αὐτῆς δρᾶσιν συνεχίζει ὡς ἑξῆς:

Ἐπειδὴ, καίτοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι συγγενεῖς, εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῇ ἐκ χρυσοῦ ἀργυροῦς ἀπόγονος, ἐξ ἀργυροῦ χρυσοῦς, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἄλλην διαφορετικὸς καὶ ὄχι ὁμοῖος. Διὰ τοῦτο ὁ Θεός διατάσσει καὶ ἐπιβάλλει ὡς πρῶτον καὶ ὕψιστον εἰς τοὺς ἄρχοντας καθῆκον νὰ διακρίνουν διὰ τῆς σοφίας των τὸ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν γεννωμένων παίδων παραμεμιγμένον μέταλλον. Καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γενομένης διαπιστώσεως νὰ γίνεταί ἡ δέουσα κατάταξις μὲ τὴν δίκαιολογίαν ὅτι ὑπάρχει χρησμός, καθ' ὃν ἡ Πολιτεία θὰ καταστραφῇ ὅταν θὰ κυβερνήσουν αὐτὴν σκληροὶ καὶ τραχεῖς ὡς ὁ σίδηρος καὶ ὁ χαλκὸς πολιτικοί.

Ὡς βλέπομεν ἡ Πλατωνικὴ θρησκεία καλεῖται νὰ γίνῃ, ὡς εἶναι πράγματι, ἡ πρώτη παιδαγωγός, νὰ θέσῃ τὰς πρώτας βάσεις, νὰ προσφέρῃ τὰς πρώτας ἐπιστημονικὰς ἀληθείας ὑπὸ τὴν ἀπλουστέραν, τὴν μᾶλλον ἀπλοποιημένην των μορφήν, ὑπὸ τύπον θείων ὑποθηκῶν.

Υἱοθετεῖ κατ' ἀρχὴν τὴν παλαιάν, τὴν ὀρφικὴν περὶ κοινῆς καταγωγῆς παράδοσιν. Διότι θέλει νὰ στηρίξῃ τὴν πολιτείαν ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας, τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ νὰ συνδέσῃ τοὺς ἀνθρώπους κατ' ἀρχαίαν, Ἄριαν παράδοσιν πρὸς τὴν «παμμήτειρα γῆν». ² ὡς κοινὴν ὄλων τῶν ἀνθρώπων τροφὸν τὴν ὁποίαν ἔχουν κοινὸν καθῆκον νὰ ὑπερασπίζωνται ὅλοι.

Ὁ φιλόσοφος ἐπίσης πλάττει ἢ μᾶλλον ἀνακαλεῖ τὸν παλαιὸν περὶ γενῶν μῦθον, ³ διότι θέλει νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ διὰ τῆς θρησκείας τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν τῆς πνευματικῆς ἀνισότητος καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς θεωρίας ταύτης νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἀρχὴν «Ἐκαστος ἐφ' ὃ ἔργῳ φύσει προώρισται τοῦτο καὶ

¹) Πλάτων. Πολιτ. 414 καὶ ἑξῆς.

²) Περὶ τῆς συμβολικῆς σημασίας τῶν ἐν τῇ Γ. Πλάτ. Πολιτείας ἀναφερομένων μετάλλων ἴδε ὑπομνήματα Πρόκλου (410—485 μ. Χ.) τόμ. Η Β σελ. 75 καὶ Γεωργοπούλου «Πρῶτον Σχολικὸν ἔτος» Ἀθῆναι 1930.

³) Ἡσίδ. Θεογ. 109 καὶ ἑξῆς. Ἀριστοτέλ. Πολιτικά. μετάφρασις ὑπὸ Θεοδωροπούλου σελ. 132.

κομίζεῖν»¹ ὁ καθείς πρέπει νά κάνει τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἐκ φύσεως ἔχει προορισθῆ. Διότι τοιουτοτρόπως «καὶ ὁ φύσιν σκυτοτόμου ἔχων θὰ παραμείνῃ σκυτοτόμος καὶ ὄχι πρὸς τῆ σκυτοτομίᾳ (ὡς ὁ Κλέων καὶ ὁ Ἄγυτος) κυβερνήτης πλοίου καὶ ὁ φύσιν γεωργοῦ γεωργὸς καὶ ὄχι πρὸς τῆ γεωργίᾳ δικαστῆς κλπ.»² καὶ οὕτω θὰ ἀπεφεύγοντο αἱ πολιτικαὶ ἀνωμαλῖαι αἱ προερχόμεαι συνεπείᾳ ἀναμείξεως εἰς τὴν διοίκησιν τῶν «μὴ εἰδόντων.»

Οὕτω ἡ ἀγωγή ὡς θὰ εἰδῶμεν θεωρεῖται ὡς μέσον πολιτικῆς προπαιδείας καὶ ἀσκήσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἐκπαιδευθῶσιν οἱ μέλλοντες πολῖται διὰ νὰ ἀποτελέσωσι κατάλληλα μέλη ἐνός κρατικοῦ ἀδιασπάστου ὀργανισμοῦ. Διὰ τοῦτο αἱ πολιτικαὶ κοσμοθεωρίαι τοῦ φιλοσόφου εἶναι ἀναμεμινμένα μετὰ τὰς παιδαγωγικὰς τοιαύτας, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ Πολιτεία. Ἄπο τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος «δὲν εἶναι καθόλου πολιτικὸν σύγγραμμα· εἶναι τὸ ὠραιότερον ἐγχειρίδιον ἀγωγῆς ἀπὸ ὅσα συνεγράφησαν ποτέ...»³ Καὶ αἱ πολιτικαὶ θεωρίαι ἔρχονται μᾶλλον ὡς ἀποτέλεσμα, ὡς συμπέρασμα πολιτικῆς τελειότητος, ὀφειλομένης εἰς τὴν ἀγωγήν παρὰ ὡς σκοπός, ἐνῶ αἱ παιδαγωγικαὶ τοιαῦται προέχουσιν ὡς μέσα πολιτικῶν ἐπιδιώξεων καὶ εὐτυχῶν κοινωνικῶν ἀποβλέψεων.

Οἱ δὲ «Νόμοι»· «οἱ ὕστερον γραφέντες»⁴ ἔρχονται νὰ συμπληρώσουν καὶ ἐν πολλοῖς νὰ διορθώσουν πολλὰς πλημμελῶς τεθείσας παιδαγωγικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς τῆς Πολιτείας, ἀλληλενδέτως καὶ ἐνταῦθα, εἰς τοὺς Νόμους εὕρισκομένας.⁵

Εἰς τὴν Πλατωνικὴν Πολιτείαν ὡς πολιτικὸν ἰδεῶδες προβάλλεται ἡ ἐνότης ὄλων τῶν ἀτόμων μέχρι τοιούτου σημείου ὥστε ἡ Πολιτεία νὰ ἐμφανίζεται ὡς ἀδιάσπαστος, ὡς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ὀργανισμός. «Καὶ ὅπως λέγομεν ὅταν πάσχει μέλος τι τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ὅτι ὅλος ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός πάσχει, τοιουτοτρόπως καὶ ὅταν εἷς ἀπὸ τοὺς πολῖτας πάσχει ὀτιδήποτε καλὸν ἢ κακόν, πρέπει νὰ λέγωμεν ὅτι ὀλόκληρος ἡ πόλις πάσχει εὐχαριστουμένη ἢ λυπουμένη μετὰ τοῦ πολίτου¹ ὡς ἀναποσπάστου μέρους τοῦ σώματός της. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπὸ πάσας λείπει ἡ ἐνότης καὶ οὐδεμία ἐξ αὐτῶν εἶναι τῆ ἀληθείᾳ μία ἀλλ' ἐν τῆ πραγματικότητι «δύο ἢ μὲν τῶν πενήτων ἢ δὲ τῶν πλουσίων πολέμιαὶ ἀλλήλαιν.»⁶ Ὑπάρ-

¹) Πλάτ. Πολιτ. 315.

²) Αὐτόθι 397.

³) J. J. Rousseau Emile I. A. P. 17. Paris 1837.

⁴) Ἄριστ Πολιτ. σελ. 385.

⁵) Cruscule graec. Ueter, Vol. pag. Lipstac

⁶) Πλάτ. Πολιτ. Ζ. 520.

χούν δηλ. δύο Πολιτεῖαι ἢ τῶν πτωχῶν καὶ ἢ τῶν πλουσίων ἐχθρικαί μεταξύ των. Καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν διάσπασιν τῆς ἐνότητος συντελεῖ ἀφ' ἐνός ἢ μονόγαμος οἰκογένεια, ἣτις μὲ τὰ ἰδιαίτερα τῆς ἰδανικά καὶ συμφέροντα ἀντιτίθεται εἰς τὰ κοινὰ τοιαῦτα, ἀφ' ἐτέρου ἢ ἰδιοκτησία ἢ ὁποῖα δημιουργεῖ ἰδιοτέλειαν, ἐγωῖσμόν, φθόνον, προάγοντας τὴν διχόνοιαν, καταπνίγοντας πᾶσαν ἀρετὴν, διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ἡ κατάργησις καὶ τῶν θεσμῶν τούτων. Καὶ ἐξ ἀντιθέτου ἢ κατάλληλος διαπαιδαγώγησις τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἐνιαίαν καὶ μόνιμον αὐτῶν σύνδεσιν διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης. Διότι ἡ ἀθλιότης τῶν συγχρόνων του Πολιτειῶν ὠφείλετο εἰς τὴν διάφορον καὶ ὄχι ὁμοίαν τῶν πολιτῶν ἀγωγὴν καὶ ἐκπαίδευσιν, ἣτις ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἴδιον ἐκάστου συμφέρον καὶ ὄχι ὡς ἔπρεπεν εἰς τὸ κοινόν τοιοῦτον.

Πρὸς ἄρσιν λοιπὸν τῆς κοινῆς δυστυχίας καὶ κακοδαιμονίας ἐπεβάλετο κατ' ἀρχὴν «ἡ παιδεία νὰ εἶναι κοινή, ἡ κτήσεις τῶν ἀγαθῶν πάντων κοινή, μεταξύ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνεται ἡ κτήσεις τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν, τὰ ἐπιτηδεύματα νὰ εἶναι κοινά, ὡς ἐπίσης νὰ εἶναι κοινὰ τὰ συναισθήματα τῆς χαρᾶς ἢ τῆς λύπης», ¹ ἐφ' ὅσον πάντες θὰ ἦσαν ἀδελφοὶ μὲ κοινόν καὶ ἀδιαίρετον συμφέρον καὶ θὰ ἀνήκον εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν, τὴν Πολιτείαν.

Ἐξ ὅσων ἐν γενικότητι εἶπομεν, τὰ ὁποῖα ἐν ἐκτάσει θὰ ἀναπτυχθῶσιν εἰς οἰκεῖα κεφάλαια, διαφαίνεται ὅτι ὁ Πλάτων θεωρεῖ τὴν Παιδείαν ὡς κέντρον τῆς κατ' ἐπιστήμην Πολιτείας μιμούμενος καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τοὺς Πυθαγορείους, ὧν τὰς παιδαγωγικὰς ἀρχὰς κατὰ τὸ πλεῖστον υἰοθετεῖ. Ἐπειδὴ δὲ φαντάζεται καὶ θέλει ἡ πολιτικὴ ἐξουσία νὰ καταστή πνευματικὸν ἀγαθοποιὸν κέντρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρέπει ἡ φιλόσοφος ἄρχουσι τάξεις τῶν Φυλάκων νὰ ἐκπέμπη εἰς ὅλα τὰ κοινωνικά στρώματα τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης, δημιουργοῦσα μίαν κατ' ἐπιστήμην ζωὴν, διὰ τοῦτο δογματικῶς κηρύττει τὰ κάτωθι :

«Πᾶν πολίτευμα ἐὰν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀρχήσῃ ἀπὸ καλὴν ἀφετηρίαν, τότε ἡ ἀγαθοποιὸς δύναμις του βαθμηδὸν προχωρεῖ, ἐπεκτεινομένη συνεχῶς ὡς ἀπὸ κέντρον εἰς τὴν περιφέρειαν. Διότι χρηστὴ ἀγωγή καὶ ἐκπαίδευσις ὅταν γίνεται σταθερῶς καὶ ἀναλλοιώτως τότε δημιουργεῖ ἐντὸς τῶν ἐκπαιδευμένων νέων ἀγαθὰς φύσεις. Καὶ ἀντιθέτως φύσεις ἀγαθαὶ ὅταν τύχουν χρηστῆς ἀγωγῆς γίνονται ἀκόμη καλύτεραι.» ¹

Ὁ Πλάτων παρουσιάζει τὴν Πολιτείαν του ὡς κύκλον μὲ κέντρον, ἐγκέφαλον τὴν ἐπιστήμην, ἣτις πρέπει νὰ διαχύνεται ἐν εἴδει ἡλιακῶν ζωογόνων ἀκτίνων εἰς ὀλόκληρον τὸ περιβάλλον, εἰς τὸ ὁποῖον ἕκαστον ἄτομον θὰ λαμβάνη τόσον

¹) Πλάτ. Πολιτ. Δ. 423.

ποσόν αγαθοποιού θερμότητος, ὅσον ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἠθικόν καὶ πνευματικόν περιεχόμενον τῆς προσωπικότητος, διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ ὁποίου ἡ προσωπικότης εὐθύνεται. Διότι, εἰς τὴν Πολιτείαν, τὴν ὁποίαν σκιαγραφεῖ ὁ Πλάτων, ἡ διαφαινομένη ἀξία τοῦ ἀτόμου θὰ δημιουργῆ τὴν θέσιν καὶ τὸ πολιτικόν του ἀνάστημα. Ἀξίαν δὲ μεγίστην παρ' αὐτῇ ὡς βλέπομεν ἔχει ἡ ἀγωγή, ἥτις, κρατικὸν ὄργανον οὖσα, ἐνιαῖον δὲ καὶ μὴ ἐναλλασσόμενον πρόγραμμα ἐφαρμόζουσα, θὰ ἐπιτύχη νὰ δημιουργῆσῃ ψυχὰς καὶ πνεύματα εὐγενῆ καὶ ἐπὶ ἐδάφους μὴ παρουσιάζοντος ἐξαιρετικὰ πλεονεκτήματα, ἐνῶ παραλαμβάνουσα καὶ χειραγωγοῦσα φύσεις ἀγαθὰς, φέρει αὐτὰς εἰς βαθμὸν ἐκτάκτου τελειότητος.

Ἡ δύναμις τῆς ἀγωγῆς παρ' αὐτῷ εἶναι μὲν μεγίστη ὄχι ὅμως καὶ ἀπεριόριστος. Διότι ὅπου δὲν ὑπάρχει ὡς λέγει πνεῦμα πρὸς ἀνάπτυξιν ἐκεῖ ἡ ἀγωγή εἶναι ἀνίκανος νὰ δράσῃ. Ἡ ἀγωγή κατ' αὐτὸν αὐξάνει μὲν καὶ τελειοποιεῖ ἀρετὰς καὶ ἀγαθὰς φύσεις, περιορίζει ἢ ἐξαλείφει κακίας, δὲν δημιουργεῖ ὅμως νοῦν ἐκεῖ ὅπου οὗτος δὲν ἐνεφανίσθη.

Διὰ τοῦτο φροντίζει οὗτος νὰ εὖρη καὶ νὰ δημιουργῆσῃ ὑγιεινὸν καὶ γόνιμον πεδίον δράσεως, σῶμα καὶ πνεῦμα ἀκμαῖα διὰ νὰ ἀναπτύξῃ αὐτὰ ἀρμονικῶς.

Διὰ τοῦτο ἡ Πλατωνικὴ Πολιτεία, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν δημιουργίαν ἀκμαίων σωματικῶν καὶ πνευματικῶν ὀργανισμῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἐφήρμοζε τὸ σωτήριόν της παιδαγωγικὸν σύστημα, φροντίζει καὶ παρασκευάζει ὑγιεινοὺς ὄρους, διὰ τῶν ὁποίων θὰ γεννηθοῦν τέλεια ἀπὸ πάσης ἀπόψεως παιδιά.

Ὁ γάμος ὅθεν εἶναι τὸ πρῶτον καὶ κύριον μέλημα ὡς θὰ εἶδωμεν ² αὐτῆς. Ἡ ὑγιεινὴ δὲ κατάστασις καὶ ὁ χρόνος τῶν εἰς γάμον προσερχομένων ἀτόμων ³ ἀποτελοῦν τὰ κύρια σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ περίφημος Πλατωνικὴ εὐγονία, ⁴ ἐπὶ τῆς ὁποίας βασίζεται τὸ Πλατωνικὸν ἰδεῶδες τῆς ἐξευγενίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ πνεῦμα,

Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ φιλοσόφου δεσπόζει ἡ σκέψις ὅτι ἡ βᾶσις τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας εὐρίσκεται ἐν πολλοῖς εἰς τὴν γυναῖκα, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἥμισυ τῆς ἀνθρωπίνης ὀλότητος, διὰ τοῦτο ἐν ἀπὸ τὰ πρῶτα μελήματα τῆς Πολιτείας πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ ἀγωγή τῆς γυναικὸς καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀγωγῆς δημιουργία αὐτῆς ὡς θετικοῦ κοινωνικοῦ παράγοντος. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ γίνῃ ἀκμαῖα σωματικῶς καὶ ψυχικῶς καὶ θὰ δυνηθῆ ὡς Δωρητῆς νὰ δημιουργῆσῃ ἀκμαίους ἀφ' ἐνὸς ὀργανισμοῦ καὶ ἡ ἴδια ἀφ' ἑτέρου δὲν θὰ ἐξακολουθῆ

1) Πλάτ. Πολιτ. Η 543.

2) Αὐτόθι Δ. 423.

3) Πλάτ. Πολιτ.

4) » » 449 καὶ ἐξῆς.

νά εἶναι ἄχρηστος ὡς «ζῶον πολιτικόν», ἀλλ' ἐνεργῶς πλέον ἐπεμβαίνουσα, θά κατορθώσῃ νά ὠφελήσῃ μετὰ τοῦ ἀνδρός τήν Πόλιν ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς αὐτῆς δυναμικότητος καί τῆς διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀποκτηθείσης σωματικῆς ῥώμης.

2. Πηγαί Πλατωνικῶν μεταφυσικῶν, κοινω- νιολογικῶν καί παιδαγωγικῶν ἀρχῶν.

Ἐπειδή ἡ ἀγωγή παρὰ Πλάτωνι θεωρεῖται μέσον Πολιτικῆς προπαιδείας καί ἀσκήσεως, ἡ ὁποία μέλλει νά καταστήσῃ τοὺς πολίτας καταλλήλους ἐργάτας καί δημιουργοὺς τῆς εὐδαιμονίας τῆς ὁμάδος, διὰ τοῦτο αἱ πολιτικαὶ ἐξουσίαι θεωροῦνται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀπλᾶ ὄργανα, εἰς τὰ ὁποῖα, ἀποβλέπουσα ἡ Πολιτεία δύναται δι' ὄλων τῶν μέσων αὐτῆς νά ἐπιτύχῃ τήν ἐκ τῆς γνώσεως ἠθικὴν καί πνευματικὴν ἐξύψωσιν τοῦ στόμου καί τὴν ἐξ αὐτῆς τελειοποίησιν τῆς ὡς ὀργανωμένου συνόλου.

Ἐπειδὴ δὲ οἷαδὴποτε οἰκοδομὴ καί ἔργον ἔχουν τὰ ὄλικά, τὰς βάσεις καί τὸν δι' ὀρισμένον τινα σκοπὸν ῥυθμὸν τῶν, διὰ τοῦτο, προκειμένου νά εἰσδύσωμεν εἰς τὸ μέγαρον τῆς Πλατωνικῆς Πολιτείας, πρέπει νά ἀναζητήσωμεν, νά ἀνεύρωμεν καί ἀνατάμωμεν αὐτὸ τὸ «σῶμα τοῦ ἐγκλήματος», διότι οὕτω μόνον θά εἰσέλθωμεν εἰς τὸ πνεῦμα καί θά ἐξηγήσωμεν τόσον τὸν παράδοξον ῥυθμὸν, τὴν «οὐτοπίαν» τῆς Πολιτείας ὅσον καί τὸν σκοπὸν τῶν χρησιμοποιηθέντων μέσων πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ ῥυθμοῦ τούτου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται μετὰ τῶν νόμων συμπεπλεγμένη καί ἐνσφηνωμένη ἡ ἀγωγή ἣτις ἀποτελεῖ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρχῶν ἓν ἀδιάσπαστον σύνολον.

«Μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσήτω». Ἄς γεωμετρηθῶμεν, ἅς λάβωμεν τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα διὰ νά εἰσέλθωμεν εἰς τὸ Πλατωνικὸν «ὀμακοῆιον» καί ἐννοήσωμεν τὰ ἐκεῖ διδασκόμενα τὴν ἀγωγήν καί Παιδείαν ὡς καί τὸν σκοπὸν αὐτῆς.

Οἱ Πυθαγόρειοι λοιπὸν τῶν ὁποίων ὁ Ἄριστοτέλης¹ δανεῖζεται τὴν ἐκφρασιν, προκειμένου, διὰ τὴν δημιουργίαν Πολιτείας λέγουν. «Καμμία πρᾶξις τόσον μεγαλοπρεπῆς ὡς ὁ κόσμος καί ἐνέργεια ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἀνταξία πρὸς τὰ θεῖα ἔργα δὲν ἔχει γίνεσθαι ὅσον ὁ τέλειος συνδυασμὸς μιᾶς εὐνομούμενης πόλεως καί ἡ τακτοποίησις τῶν νόμων καί τοῦ πολιτεύματος αὐτῆς. Διότι ἐνῶ ἀρχικῶς κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο νά ζῆ ἐν κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων συμφωνίᾳ καί ἐν πλήρει μετ' αὐτῶν κοινωνικῶ συνδέσμῳ, ἐν τούτοις τελικῶς ἔχει προσαρμοσθῆ πρὸς τὸν τελειωτικὸν κοινωνικὸν δεσμὸν τῆς Πολιτείας».¹

¹) Πλάτ. Νόμ., 721.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς ἀναφερθέντας Πυθαγορείους, τῶν ὁποίων τὴν γνώμην υἱοθετεῖ καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ τετάρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, οὐδαμοῦ ἄλλοθι ὑπάρχει τὸ πρότυπον ἢ ἐν τῇ φύσει, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀρχαιότεροι τούτων ἐγγὺς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας εὕρισκόμενοι ὑπεστήριζον ὅτι ἡ Πολιτεία συνέστη κατ' ἀντιγραφὴν τῆς διοικήσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ κόσμου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ θεῖον ἐφαρμόζει ὄχι «δεσποτικήν» ἢ «ἐπιστατικήν», ἀλλὰ «πολιτικήν ἀρχήν» πατρικήν δηλαδή ὡς μᾶλλον συμφέρουσιν. ¹ Διότι «πολιτικήν» ἀρχήν ἐφαρμόζουν οἱ ἄρχοντες, οἵτινες ἀποβλέπουν «εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων» ὡς μίας οἰκογενείας. ² Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην διοικεῖται εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ὁ οἶκος εἰς δὲ τοὺς Θεοὺς ὁ κόσμος. Καθ' ὅσον «οἶκος καὶ πόλις εἶναι ἀπομίμησις τῆς διοικήσεως τοῦ Κόσμου» ³ εἰς τὸν ὁποῖον τὰ πάντα εἶναι διατεταγμένα δι' ἓν ἁρμονικὸν καὶ τέλειον σύνολον. ⁴

Ὅπως δὲ εἰς τὸν οἶκον, ὅστις κατὰ τοὺς Πυθαγορείους καὶ κατ' Ἀριστοτέλην προηγήθη τῆς πόλεως καὶ ἐπομένως ἡ Πολιτεία συνέστη ἀπὸ ἄμεσον ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ συμβαινόντων, διακρίνομεν τρεῖς τινὰς παράγοντας : 1) «αὐτὸν ὅστις ἄρχει», 2) «αὐτὸν ὅστις ἄρχεται» καὶ 3) «αὐτὸν ὅστις βοηθεῖ «εἰς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν». Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὅστις ἄρχει εἶναι ὁ ἀνὴρ, ὅστις δὲ ἄρχεται εἶναι ἡ γυνὴ ὡς ἀσθενεστέρα τοῦ ἀνδρός καὶ ἐκεῖνος, ὅστις βοηθεῖ εἶναι ὅ,τι ἐκ τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικὸς παράγεται. Τοιοῦτοτρόπως «ὀλόκληρος ἡ Πολιτεία ἔχει διαιρεθῆ εἰς τρία μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν πρῶτον εἶναι τὸ τμήμα τῶν καλῶς κυβερνώντων τὰ κοινὰ τὸ δεύτερον εἶναι τὸ τμήμα ἐκεῖνο τῶν πολιτῶν, τὸ ὁποῖον κατέχει τὴν στρατιωτικὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ τρίτον εἶναι τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ παροχὴν τῶν πρὸς τὸ ζῆν εἰς τὰς ἄλλας τάξεις. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέρος ὀνομάζεται βουλευτικὸν πλῆθος, τὸ δὲ δεύτερον ἐπίκουρον καὶ τὸ τρίτον βάνασσον. Καὶ ὅσα μὲν ἀπὸ τὰ μέρη ταῦτα διάγουν βίον ἐλεύθερον εἶναι συγγενῆ πρὸς ἄλληλα, ἐνῶ τὸ τρίτον εἶναι τὸ πλῆθος τῶν ἐργαζομένων, μὴ ἔχον ἐπομένως ὡς μὴ δυνάμενον νὰ ζῆ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλεύθερον, οὐδεμίαν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν συγγένειαν πρὸς τὰς ἄλλας τάξεις. Καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν «βουλευτικὸν εἶναι ἄριστον», διὰ τοῦτο «πρέπει νὰ ἄρχῃ», τὸ δὲ βάνασσον εἶναι κατώτερον «πρέπει ἐπομένως νὰ ἄρχεται», ἐνῶ τὸ «ἐπίκουρον ἐπειδὴ ὑπερμαχεῖ ἐν τῇ πρῶ-

¹) Πλάτ. Πολιτ 466α—461

²) Ἀριστ. » Ι. σελ. 395

³) Stob λόγ. ΙΑ' περὶ Οἰκονομίας.

⁴) Αὐτόθι.

τη γραμμῇ, ἄρχει τοῦ βαναύσου, μὲ τὸ νὰ δέχεται δὲ τὰς παρ ἄλλων ληφθείσας ἀποφάσεις, ἄρχεται,» ¹ φυσιολογικῶς. Ἡ Πολιτεία ἐπομένως ὅταν ρυθμισθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ κατατάξῃ τοὺς πολίτας εἰς τρεῖς κατηγορίας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀξίας των καὶ ἐφαρμόσῃ κατὰ τὸ σύστημα τῆς Σπαρτιατικῆς Πολιτείας τάξεις ἀρχόντων κατ' ἀξίαν καὶ ἀρχομένων ὡσαύτως κατ' ἀξίαν καὶ ὄχι κατ' εὐγένειαν, τότε θὰ εὐτυχήσῃ.

3) Ψυχικὸς διάκοσμος Πυθαγορείων

Ἄλλ' ἡ αὐτὴ διάταξις καὶ διαίρεσις παρουσιάζεται εἰς τὴν ψυχὴν, ἣτις εἶναι ἡ αἰτία τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς ὕλης μεθ' ἧς συμφύεται. ² Κατὰ τοὺς Πυθαγορείους τὰ μέρη τῆς ψυχῆς ἀνακλῶνται τόσον εἰς τὴν οἰκογένειαν ὅσον καὶ τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἔγινεν ἡ ἀναφερθεῖσα διαίρεσις κατ' ἀπομίμησιν τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς.

Κατ' αὐτοὺς εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμόν ὑπάρχει μία πολιτικὴ τάξις, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται ὡς ψυχικὴ πειθαρχία ἢ ὡς λέγουν οἱ Πυθαγόρειοι διάκοσμος τῆς ψυχῆς, κατὰ τὸν ὁποῖον ἄλλο μὲν μέρος τῆς ψυχῆς, εἶναι λογισμὸς, ἄλλο εἶναι θύμωσις καὶ τὸ τρίτον εἶναι ἐπιθυμία. Καὶ ὁ μὲν λογισμὸς ἄρχει τῆς θυμώσεως ὡς νοῦς, ἡ δὲ θύμωσις ἄρχει φυσιολογικῶς τῆς ἐπιθυμίας καὶ τέλος ἡ ἐπιθυμία ἐκδηλοῖ τὴν θέλησιν καὶ τὰς ὀρέξεις τοῦ ὄργανισμοῦ.» ³

Καὶ ὁ μὲν λογισμὸς «διὰ τοῦ ὁποῖου κρίνομεν καὶ θεωροῦμεν (ἐξετάζομεν ἀπὸ περιωπῆς τὴν ἀκριβῆ φύσιν τῶν πραγμάτων) εἶναι «τὸ λογιστικὸν» μέρος τῆς ψυχῆς» «ὁ δὲ θυμὸς... διὰ τοῦ ὁποῖου ὀρμῶμεν» καὶ χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἐρεθιζόμεθα καὶ ἐνεργοῦμεν καὶ ἡ «ἐπιθυμία» διὰ τῆς ὁποίας «ποθοῦμεν» εἶναι τὰ «ἄλογα», τὰ ἀνόητα μέρη αὐτῆς, αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ ἀδυναμίαι, ἐκδηλοῦμεν εἰς λόγους καὶ πράξεις.

«Καὶ ὅταν μὲν ὅλα τὰ μέρη τῆς ψυχῆς ἔλθουν εἰς ἓν κοινὸν σημεῖον, δεχθέντα ἓνα ἀρμονικὸν σύνδεσμον, τότε ἐπέρχεται ἀρετὴ καὶ συμφωνία, γαλήνη εἰς τὴν ψυχὴν, ὅταν ὅμως τὰ στοιχεῖα ταῦτα στασιάζουν, ἐρίζουν καὶ ἀποχωρίζονται καὶ διαίρονται τότε ἐπέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν ἀσυμφωνία καὶ φιλονικία, ἐνῶ ὅταν κυριαρχῇ ὁ λογισμὸς ἐπὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς ψυχῆς, τότε ἐμφανίζεται ἡ γενναιότης καὶ ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ τελεία ἀγαθότης καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς εὐδαιμονία», ⁴ εἰς τὴν ψυχικὴν Πολιτείαν.

1) Stob λόγ. Π. Α, περὶ Οἰκονομίας.

2) Αὐτόθι.

3) »

4) »